

V celku možno rozeznávat 2 typy mezinárodního nájmu.

1. Typ při kterém pronajímající stát vzdává se buď úplně, nebo v míře velmi rozsáhlé výkonu svých vrchnostenských práv ve prospěch státu najímajícího. Sem patří smlouvy uzavřené s Čínou.

2. Druhý typ záleží v tom, že pronajímající stát zásadně podržuje svá vrchnostenská práva nad pronajatým územím, nájemce pak má právo používat ho k úzce vymezeným účelům, zejména k zařízením přístavním, skladištním, celním a pod. Sem lze zařadit něm.-franc. smlouvu ze 4. XI. 1911 a italsko-britskou z 13. I. 1905. Zde pronajímající stát nevystupuje ve smlouvě jen jako nositel imperia, ale hlavně jako vlastník pronajímaných pozemků. Do tohoto poměru nezasahuje tedy již jen právo mezinárodní, ale i státní (soukromé resp. soukromé-mezinárodní), při čemž hranici obou někdy lze přesně stanovit jen s neznámými.

Prvý typ nájemních smluv vyskytuje se výlučně v souvislosti s kolonizační činností států, druhý i mimo ní. I v samé Evropě vyskytují se případy, že stát jeden propůjčuje mezinárodní smlouvou státu druhému do nájmu jistou část svých pozemků resp. jiných nemovitostí z důvodu obchodně-, dopravně- nebo celně-politických. Tak dle článku 363 Versailleské mírové smlouvy zavázalo se Německo pronajmouti Československu v přístavu Hamburském a Štětínském na dobu 99 let prostory, které budou podřízeny obecnému řádu o svobodných pásmech a určeny pro přímý průvoz zboží pocházejícího z Československa nebo do něho určeného. Smlouvou mezi Československem a Hamburkem z 2. XI. 1929 (Zahr. politika, 1929, str. 1543) byly pak Československu pronajaty na dobu 99 let jisté plochy v hamburském přístavu za určité nájemné. Československé nájemní pásmo jest částí hamburského svobodného přístavu vyloučeného z německého celního území (čl. 15) a platí v něm zákony obecně v hamburském svobodném přístavě platné (čl. 14). Podobně smlouvou z 23. III. 1921 (č. 4/1922 Sb.) pronajala vláda italská čl. státu v přístavu terstském k dočasnému používání hangar č. 55 a volný prostor za jisté nájemné. Rovněž čl. 5 dohody o Rjece z 27. I. 1924 přenechala Itálie království S. H. S. na 50 let v nájem bassin Thaon di Revel v rjeckém Porto Grande za nájemné jedné Zl. L. (Zahr. Politika, 1924, str. 434).

Literatura.

Antokoletz: „Tratado“, II., 421; Cavaglieri: „Corso“, str. 316; Crusen v Stengel-Fleischmann, Bd. II., str. 504; Ehrlich: „Prawo narodów“, § 224, str. 292; Fauchille: „Traité“, I., 2, § 557, 15, str. 771; Hatschek: „Völkerrecht“, 1923, str. 25; Heilborn: „Kiautschau“ v Strupp; Wörterb. des Völkerrechts u. d. Diplom., I., 634; Held: „Lado-Enklave“, tamže, II., 785; Lawrence: „The principles of intern. Law § 82“; de Louter: „Le droit internat. public pos.“, 1920, I., 369 násl.; Marten v D. J. Z., XVIII., 1917, násl.; Perrinjaquet v Revue gén. de dr. intern. publ. XVI. Des annexions déguisées de territoire, zejm. str. 341 násl.; Oppenheim: „Intern. Law“, I., § 171, č. 3, český překlad str. 267 násl.; Schönborn: „Pacht“ völkerrechtl. v Strupp; Wörterb. II., 220; týž: v Zeitschrift f. V.-R., VII., 438.

Bohuš Tomsa.

Nakažlivé nemoci.

I. Pojem n-ých n-í a nutnost boje proti nim. II. Platné předpisy: a) v zemích českých, b) na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. III. Mezinárodní opatření, směřující k zamezení n-ých n-í. Literatura.

I. Pojem n-ých n-í a nutnost boje proti nim.

N-é n-í způsobovány jsou mikroorganismy (drobnohlednými jednobuněčnými ústrojenci) a přenášejí se velmi snadno s člověka na člověka nebo se zvířete na člověka. Každá n. n. má svého určitého zvláštními znaky charakterisovaného původce. Mikroorganismy, jež se mohou v živém těle lidském nebo zvířecím množiti a tím vyvolávají nemoce, nazýváme infekčními nebo pathogenními. V našich krajinách patří pathogenní organismy z největší části do říše rostlinné a řadí se k bakteriím. Jen málo čítá se jich k jednobuněčným organismům živočišným — prvokům — protozoím — a u některých není ještě zařazení definitivního.

Původcové nemoci vnikají do zdravého lidského organismu buď bezprostředním stykem s osobou nemocnou (dotekem, slinou, výkaly, vdechováním nakaženého vzduchu a pod.), nebo nepřímo živými bytostmi (na př. hmyzem), nebo nejrůznějšími předměty (potravinami, nápoji, šat, ložní prádlo, nádoby a pod.).

Každý živočich klade přirozený odpor usazení se a rozmnožení vniknuvších mikrobu. Tato schopnost zove se vrozená vzdornost. Opakem jejím jest slabá odolnost vůči n-ým n-em — vnímavost (disposice). Mnohé n-é n-i, které byly jednou překonány, způsobují často léta trvající ochranu, která se však týká jen překonané

nemoci (specifická imunita), jako na př. u neštovic, spalniček, spály, tyfu, cholery. Jiné n-é n-i tuto imunitu nepůsobí.

Většina n-ých n-í vyskytuje se občas v hustěji zalidněných územích hromadně, právě vzhledem k snadné přenosnosti těchto nemocí. V tom případě mluvíme o epidemiích a o n-ých n-ech jako o nemocech epidemických. Jako epidemie vyskytují se některé nemoci často, jiné zřídka. Také co do počtu vyskytnuvších se onemocnění při epidemiích jsou u různých nemocí značné rozdíly.

Vyskytují-li se stále případy určité n-é n-i v některém místě, mluvíme o endemii. Při nedostatku bdělosti může endemie občas vzplanouti v takovém místě i jeho vřkolu v epidemii.

Jsou-li postiženy n-ou n-í velmi rozlehlé oblasti územní, vznikají t. zv. pandemie (tak často mor v Indii nebo v Číně, chřipka v Evropě v r. 1918 a pod.).

Všechny n-é n-i nevyskytují se ve formě epidemií a některé nikdy. Třeba byly velmi rozšířeny a vyskytovaly se u mnoha osob, nelze mluvit o epidemiích v technickém slova smyslu, nepoužívá se o nich běžného výrazu nemoc epidemická, a nehodí se pro ně obvyklá forma boje protiepidemijního. Tak jest tomu na př. u tuberkulózy nebo u pohlavních nemocí. K potírání těchto nemocí jest potřebí dle povahy jejich jiné formy zakročování: zlepšování hygienických poměrů obyvatelstva, poučování, zřizování poraden a dispensářů a speciálních léčebných ústavů.

O tuberkulóze pojednáno jest stručně v tomto článku. Pokud jde o pohlavní nemoci, viz heslo: Pohlavní nemoci.

Nejširší pojem jest tudíž, jak z uvedeného patrné, „nakažlivé (infekční) nemoci“, pod který zahrnují se na př. i tuberkulóza a pohlavní nemoci. Jde-li o nemoci, které vyskytují se zpravidla epidemicky, možno používatí názvu „epidemické nemoci“. Rakouský epidemický zák. ze 14. IV. 1913, č. 67 ř. z. použil výrazu „übertragbare Krankheiten“, který se česky překládá „přenosné“ nebo „sdělné“ nemoci. V tomto článku používám výrazu „nakažlivé nemoci“ v širším smyslu, chci-li označiti všechny nemoci mikroorganismy způsobované, a výrazu „epidemické nemoci“ o těch nemocech, které se zpravidla vyskytují epidemicky, a jež jsou také hlavním předmětem zákonných úprav.

Pohromy, jež způsobilo mezi obyvatelstvem evropským rozšiřování se některých

epidemických nemocí, zejména moru a cholery, ve středověku i novověku, vedly veřejné správy států evropských k tomu, aby snažily se vhodnými opatřeními epidemie vzniklé tlumiti a již předem vzniku jejich zabraňovati. Pokrok vědy lékařské, zejména postupné rozpoznávání původců nemocí epidemických, a odkrývání cest, jimiž nemoci tyto do Evropy byly zavlékány, byly podkladem pro zdokonalování obrany proti nim, jednak rozšiřováním léčebné péče a vydáváním vnitrostátních předpisů, směřujících k potírání n-ých n-í, jednak i opatřeními mezinárodního rázu.

Celkem možno říci, že snahy tyto vedly k poměrně znamenitému zlepšení zdravotního stavu obyvatelstva evropských států. Pandemie morové a cholery odpadly zcela, a zase u jiných nemocí (na př. u neštovic, vztekliny) profylaktická opatření (očkování) zmenšila počet případů nákaz resp. úmrtí na míru nejmenší. Přes to však jest úmrtnost u dětských epidemických nemocí vysoká.

Tato celková zkušenost projevuje se ovšem i v Československé republice.

Organisovaný boj proti epidemickým nemocem musí bráti zřetel k nejrůznějším činitelům majícím vliv na jejich šíření se. Velkou roli hrají tu účelná preventivní opatření. Hygienický způsob života uchrání individuum nejlépe od možnosti nákazy. Proto propagace i hmotná podpora hygienických zařízení jsou v první řadě povolány, aby chránily občanstvo od nákaz. Sem směřuje hygiena v nejširším smyslu: péče bytová, péče o zdravou vodu a zdravou výživu, hygiena povolání, rozumná tělovýchova atd.

Idea hygienického způsobu života jest ve všech kulturních státech nesporně na postupu. Je tomu tak i v naší republice. Pronikání idey této jest ovšem v úzké souvislosti s kulturními a sociálními poměry obyvatelstva, kteréžto poměry obráží se zřejmě při srovnání celkového zdravotního stavu obyvatelstva v jednotlivých částech státního území.

Jedním z nejdůležitějších prostředků preventivních jest dále ochranné očkování (proti neštovicím, vzteklině atd.). Předpisy týkající se očkování hledati sluší pod heslem „Očkování“.

Pro případ skutečného vypuknutí epidemie musí býti po ruce nejen dostatečný počet školeného lékařského, ošetrovatelského i jiného personálu (desinfektoři) k jejímu zdolání, ale musí tu býti kogentní před-

pisů umožňující veřejné správě, aby se o každém podezřelém případě včas dozvěděla (povinnost ohlašovací) a mohla vykonati všechna opatření k zamezení šíření se nákazy (isolace, desinfekce atd.).

Pokud jde o právní předpisy upravující boj proti epidemickým nemocem, panuje v našem státě dosud dualismus právní.

Předpisy platné v zemích českých a platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi různí se však jen co do podrobností, nikoliv co do zásad, ježto tyto zásady diktovány byly stejnými poznatky vědy lékařské a stejnými zkušenostmi veřejné správy.

II. Platné předpisy:

a) V zemích českých. Pokud jde o stránku kompetenční, t. j. o otázku, který veřejný činitel jest podle právních předpisů oprávněn a povinen zabraňovati vzniku epidemických nemocí, případně vzniknou-li, je potírati, uvéstí jest toto:

Podle § 2, písm. c, zák. č. 68/1870 ř. z. o organizaci veřejné služby zdravotní (zdravotní zákon), přísluší státní správě, aby přihlížela k tomu, aby se prováděly zákony o n-ých n-ech, o endemických, epidemických a o morech zvířecích.

Podle § 2, písm. d, cit. zákona přísluší státní správě řízení očkování.

Obcím náleží podle § 4, písm. a, cit. zákona v přenesené působnosti činiti místní opatření, aby se předešlo n-ým n-em, a aby se zabránilo jejich šíření. Kromě toho přísluší obcím podle § 3, písm. a, cit. zákona ve vlastní působnosti pečovati o to, aby se plnily zdravotně-policejní předpisy ohledně silnic, cest a niv, míst k veřejnému shromáždování, bytů, odpadových vod a žump, vod tekoucích a stojatých, dále ohledně pitné vody a vody užitkové, potravin (ohledání dobytka a masa atd.) a nádob, konečně ohledně veřejných lázní.

Otázku, zda obec činit místní opatření k odvrácení epidemii jedná ve vlastní či v přenesené působnosti, t. j. podle § 3, písm. a, či podle § 4, písm. a, zdrav. zákona, rozhodlo býv. min. vnitra výnosem z 15. IX. 1893, č. 22881 tak, že při nastávajícím nebezpečí epidemie, zejména pokud jde o cholera, jest v první řadě povinností státní správy, aby učinila nutná opatření a bděla nad jejich přesným provedením a všechna jednání obce, spadající jinak do její vlastní působnosti mění se v přenesenou spolupráci její s opatřeními státní správy, t. j. obci náleží v takových případech pouze prováděti místní opatření nutná k zabrá-

nění dalšího rozšíření se n-é n-i (§ 4, písm. a, zdrav. zák.).

Převzetím výkonů zdravotně-policejních státem (zák. č. 332/1920 Sb. a zák. č. 236/1922 Sb.) nenastala, pokud jde o věcnou stránku kompetence ohledně zabraňování a potírání epidemických nemocí, změna, ježto v § 19 zák. č. 236/1922 Sb. se výslovně uvádí, že „zvláštní povinnosti uložené obcím a městům municipálním podle zákonůh předpisů o zamezení a potlačení n-í n-ých nejsou zákonem dotčeny“.

Změna nastala cit. zákony; pokud jde o provádění protiepidemických předpisů lékaři ve veřejné službě potud, že dosavadní obecní (městští) a obvodní lékaři stali se úředními orgány státními. Výjimku činí dosud město Praha (§ 2, odst. 1., zák. č. 332/1920 Sb.).

K provádění všech protiepidemických opatření má tudíž nyní státní správa zdravotní po stránce personální k dispozici jednak okresní zdravotní referenty (okresní lékaře), jednak státní obecní (městské) a obvodní lékaře (§ 8, písm. b, zák. č. 68/1870 ř. z.; § 2, č. 3, oddílu A, a § 7, oddílu B „Služební instrukce pro lékaře obecní (městské) a obvodní, jakož i pro městské lékaře náčelné (řídící)“. Instrukce tyto vydány byly podle § 2 zák. č. 236/1922 Sb. a § 32 vlád. nař. č. 24/1923 Sb. výnosem min. veř. zdrav. ze dne 10. IV. 1925, č. 10991). Pouze v Praze obstarávána jest dosud agenda protiepidemická lékaři městskými, t. j. orgány obecními.

V této souvislosti upozorniti možno též na ustanovení § 7, odst. 2., zák. č. 236/1922 Sb., dle něhož obecní resp. okresní zdravotní rady zřízené podle § 5 a násl. cit. zák. mají se ustaviti při epidemiích jako komise epidemické, a spolupůsobiti při opatřeních, jež byla nařízena úřady k tomu příslušnými.

Pokud jde o materiální předpisy právní upravující boj proti epidemickým nemocem, nebylo v býv. Rakousku až do r. 1913 jednotného zákona. Bylo tu pouze veliké množství předpisů (nařízení, dekretů, rozhodnutí) upravujících jednotlivé otázky protiepidemické služby všeobecně nebo pro jednotlivé země říše, z nichž mnohé nebyly ani řádně publikovány a jejichž právní korektnost byla více než pochybná. Nejdůležitější z těchto předpisů uvedeny jsou: Mayrhofer sv. III., str. 318 a násl., a Österr. Sanitätswesen, 1892, str. 317 a násl. Předpisy tyto, nehledíc ani k jejich roztrůstěnosti, byly zastaralé, neodpovídaly

nikterak novým poznatkům vědy lékařské a nepostačovaly v praxi k potírání epidemii. To bylo všeobecně známo jak odborným kruhům tak státní správě i veřejnosti a byla uznávána potřeba, aby vydán byl jednotný zákon epidemický.

K tomu došlo po dlouhých a svízelných jednáních (byly proti předloze závažné námitky se strany zástupců autonomie, živnostníků i lékařů) vydáním zák. č. 67/1913 ř. z., o zamezení a potlačování přenosných nemocí. Zákonem tímto byl zjednan společlivý základ pro zásahy do právní sféry třetích osob jakož i stanoveny trestní sankce.

Nemoci, na které se zákon vztahuje, jsou tyto: 1. spála, 2. záškrť (difterie), 3. tyf břišní, 4. úplavice (dysenterie), 5. epidemické ztrnutí šíje, 6. horečka omladic, 7. skvrnitý tyf (skvrnivka), 8. neštovice, 9. asijská cholera, 10. mor, 11. tyf zvratný, 12. malomocenství (lepra), 13. egyptský zánež oční (trachom), 14. žlutá zimnice, 15. snět slezinná, 16. ozhřivka, 17. vzteklna, jakož i poranění kousnutím vzteklých nebo vzteklinou podezřelých zvířat (§ 1, odst. 1., zák.).

Odst. 2., § 1, zák. obsahuje zmocnění, že nařízením mohou býti podrobeny buď vůbec, nebo na určitou dobu, nebo pro určité obvody oznamovací povinnosti i jiné nemoci, vzniknou-li za příznaků nebo poměrů zejména v léčebných místech, ústavech nebo internátech, pro které se obáváti lze, že se rozšíří nebezpečným způsobem nebo v širším rozsahu.

Ustanovení tohoto bylo již častěji použito:

a) Nařízením min. vnitra v dohodě s min. obchodu č. 103/1914 ř. z. (§ 1) byla pro určitá místa a ústavy uložena povinnost oznamovací ohledně spalniček, zádušného kašle, epidemického zánežu průšnic, zarďenek a vodnatek (plané neštovice, varicella). K provedení tohoto nařízení vydán byl výnos min. vnitra z 5. V. 1914, č. 8975/S ex 1913, a vyhlášky místodržitelské v Čechách z 5. IX. 1914, č. 57 z. z., na Moravě z 15. VII. 1914, č. 45 z. z.

Oznamovací povinnost rozšířena byla dále:

b) nařízením min. vnitra č. 490/1912 ř. z. na malarii;

c) vlád. nař. č. 50/1920 Sb. na vodnatky (plané neštovice, varicella);

d) vlád. nař. č. 239/1920 Sb. na chřipku;

e) vlád. nař. č. 161/1927 Sb. na dětskou obrnu, lethargický zánež mozku a paratyf.

Epidemický zákon v pěti částech (hlavách) obsahuje ustanovení: 1. o zjištění nemoci, 2. o opatřeních, aby nemoci, které sluší oznamovati, byly zamezeny a potlačeny, 3. o náhradách a zapravení nákladů, 4. o trestech, 5. ustanovení všeobecná.

1. Zjištění nemoci. Zákon upravuje v této části, kromě výpočtu nemocí (§ 1) jak byly již shora uvedeny, podrobně povinnost oznamovací (§§ 2 až 4) a způsob úředního zjišťování nemocí (§ 5).

Oznamovací povinnost nastává, jakmile osoba k oznámení povinná ví, že jest tu případ, který sluší oznámiti, nebo může-li to předpokládati vzhledem k svému odbornému vzdělání nebo k ostatním okolnostem, které každý může snadno seznati. Zákon ustanovuje, které osoby, a v jakém pořadí jsou povinny činiti oznámení.

Jde-li o onemocnění nebo úmrtí některou z uvedených nemocí nebo o podezření takové nemoci (kromě podezření horečky omladic, jež nezakládá oznamovací povinnosti), jest učiniti oznámení starostovi obce, v jejímž obvodu se nemocný nebo nemocí podezřelý zdržuje neb úmrtí nastalo, a to písemně, ústně, telegraficky nebo telefonicky; stalo-li se oznámení telefonicky, jest je bez prodlení opětovati písemně. Formuláře takového oznámení, jakož i oznámení o dopravení onemocnělé osoby do nemocnice, o přesídlení, uzdravení nebo smrti (za účelem desinfekce nebo jiných opatření) tvoří přílohu nař. min. vnitra č. 103/1914 ř. z. Nařízení toto obsahuje podrobnosti ohledně oznamování n-ých n-í. Formulářů těchto povinny jsou používati ovšem k oznámení pouze osoby uvedené v § 3, č. 1, t. j. lékaři, správcové léčebných ústavů resp. přednostové oddělení (§ 4 a 5 nař. č. 103/1914 ř. z.).

Nařízením může býti stanoveno, že onemocnění některého žáka, učitelské osoby nebo školního zřízence má býti oznámeno školní správě (§ 2, odst. 1., zák.). Nařízení takové dosud vydáno nebylo.

Každé hlášené onemocnění nebo úmrtí oznámí obecní starosta okresnímu politickému úřadu, není-li příslušné obci samé svěřeno obstarávání záležitostí politické správy (města se zvláštním statutem).

Každý první případ onemocnění nebo podezření spály, záškrty, skvrnitého tyfu, neštovic, cholery, moru a trachomu musí býti kromě toho obecním starostou, jakož i lékařem nebo správcem léčebného ústavu (případně primářem oddělení) ihned oznámen okresnímu úřadu, v městech se zvlášť-

ním statutem zemskému úřadu telegraficky, telefonicky nebo zvláštním poslem (§ 4, odst. 2., zák.). Léčící lékaři a zodpovědní správcové léčebného ústavu (primáři) jsou povinni všechny výše uvedené případy a kromě toho i každý případ vztekliny, jakož i kousnutí zvířetem vzteklým nebo vzteklinou podezřelým oznámiti též starostovi obce — pokud jiným způsobem rychlejší oznámení dosíci nelze — telegraficky, telefonicky nebo zvláštním poslem (§ 3 nař. č. 103/1914 ř. z.).

Od tohoto urychleného oznamování každého prvního případu onemocnění osvobozeny jsou, pokud jde o spálu, záškrt a trachom, obce, kde tyto nemoci vyskytují se trvale. Obce tyto určí zemský úřad. Stalo se tak na př. při Praze výn. místodrž. z 5. IX. 1914, č. 22/B-750/1915, a při celé řadě obcí na Moravě výn. místodrž. z 28. VII. 1914, č. 63127 (viz Vacek, str. 198 až 200).

Podrobnosti k nař. č. 103/1914 ř. z. uvedeny jsou ve výn. místodrž. pro Čechy z 20. V. 1914, č. 159240, pro Moravu z 1. VI. 1914, č. 39975 (Vacek, str. 158 a násl.).

Cit. nařízení resp. výnosy obsahují důležitá ustanovení o zpravodajství epidemickém. Starosta obce povinen byl předkládati nadřízenému politickému úřadu pro každou nemoc zvláště týdenní jmenovitý výkaz o stavu a průběhu onemocnění a úmrtí epidemickými nemocemi. Politický úřad byl povinen zpracovati tyto zprávy číselně, a předložiti je zemskému politickému úřadu rovněž týdně. Zemský úřad politický předkládal týdenní výkazy odděleně dle politických okresů a obcí ministerstvu vnitř. Formuláře záznamů a výkazů jsou připojeny jako přílohy k cit. již nař. min. vnitř z 5. V. 1914, č. 8957/S ex 1913.

Výnosem min. veř. zdrav. z 11. XII. 1920, č. 13730 zrušeno bylo toto týdenní číselné zpravodajství epidemické, a zavedeny byly s účinností od 1. I. 1921 zprávy půlměsíční.

Výnosem min. veř. zdrav. z 6. II. 1920, č. 1329/I ai 1920 uloženo bylo zemským úřadům politickým, aby předkládaly ministerstvu půlměsíční slovní zprávy o všech důležitých epidemiích v jejich obvodu se vyskytnuvších. Místo těchto zpráv půlměsíčních zavedeny byly později zprávy měsíční výnosem min. veř. zdrav. ze 17. IX. 1924, č. 29458/1924/I.

Kromě toho předkládají okresní úřady zemskému úřadu a tento úřad ministerstvu veřejného zdravotnictví roční výkazy o

epidemických nemocech. Materiál pro tyto roční zprávy připravován jest ostatně všeobecnými měsíčními zdravotními zprávami, jež předkládají okresní úřady zemským úřadům (viz na př. výnos místodrž. čes. z 9. VII. 1914, č. 22 C. 2510 ai 14 M. č. 223037).

Podrobné číselné měsíční výkazy n-ých n-í v RČS. uveřejňovány jsou pravidelně ve Věstníku ministerstva veřejného zdravotnictví.

Oznámení a hlášení podle epidemického zákona jsou osvobozena od poštovního a poplatků telegrafních i telefonních při šetření určitých formalit (§ 47 zák., §§ 6 a 7 nař. č. 103/1914 ř. z.).

Pokud jde o spolupráci orgánů vojenských a civilních při potírání n-ých n-í, jest uvést toto: Ministerstvo veřejného zdravotnictví nařídilo výnosem z 1. VIII. 1919, č. 4066, aby okresní správy politické zasílaly neprodleně opis každého jim došlého oznámení a hlášení n-ých n-í nejbližšímu místnímu (staničnímu) vojenskému velitelství. Příslušný služební předpis čsl. branné moci ustanovuje, že oznámení o každém případě infekční nemoci ve vojsku má býti učiněno též politickému úřadu I. stolice, v jehož obvodu se onemocnění událo, a v případě vypuknutí epidemie, že vcházejí vojenští lékaři v úzký styk se zdravotními orgány občanskými, aby byl zaručen jednotný postup při potírání epidemie, a aby bylo zabráněno zavlečení od oddílů mezi obyvatelstvo a naopak. Těmito předpisy provedeno bylo ustanovení § 45 zák., jimž provádění předpisů podle epidemických zákonů v obvodu vojenské správy vyhrazuje se sice vojenským úřadům, ale současně se předpisuje dohoda vojenských a zdravotních úřadů v tom směru. Podrobné předpisy týkající se ochrany před n-ými n-emi v čsl. vojsku obsaženy jsou v příslušném služebním předpise čsl. branné moci.

Bakteriologická vyšetřování. O každém oznámení jakož i každém podezření vzniku nemoci, kterou sluší oznámiti, mají příslušné úřady lékaři po ruce jim jsoucími zavésti ihned vyšetřování a vyhledávání, kterých je třeba, aby nemoc byla zjištěna (§ 5, odst. 1., zák.).

Abyste byly zjištěny zárodky nemoci, má býti při tom dle možnosti použito odborných výzkumných ústavů. Jsou to státní bakteriologicko-diagnostické stanice, jichž je v republice celkem 12 (Praha 4, Brno, Olomouc, Ostrava, Opava, Bratislava 2,

Košice, Mukačevo). Při Státním zdravotním ústavě v Praze zřizuje se právě oddělení bakteriologicko-diagnostické, které bude mít za úkol centralisovati, resp. organisovati bakteriologicko-diagnostickou službu v celé republice.

Jakých opatření jest šetřiti při odborně-technickém vyšetření a užívání předmětů, které obsahují zárodky n-ých n-í, předpisuje podrobně nař. min. vnitřní vydané v dohodě s min. kultu a vyučování z 11. V. 1901, č. 49 ř. z. Byla vydána celá řada místodržitelských výnosů s poučeními, jak bráti a zasílati vyšetřovací předměty a hmoty spolu s ustanoveními o balení a označování takových zásilek atd. (viz Vacek, str. 246 až 269).

Jaký materiál se má zasílati při podezřelém onemocnění a jaký při nastalém úmrtí z mrtvol, sestavil podrobně prof. Hlava. Článek uveřejněn byl též v Österreichisches Sanitätswesen (viz Vacek, str. 269 až 279).

Za účelem vyšetření podle § 5, odst. 1., zák. přiznává se lékařům na základě úředního nařízení povoláním oprávnění přístupu k nemocnému nebo k mrtvole, pokud možno ovšem v dohodě s ošetřujícím lékařem (§ 44, odst. 1., zák.). Je-li podezřel, že se zatajuje nemoc, nebo že se ukrývají předměty nákazou podezřelé, může okresní politický úřad předsevzítí domovní prohlídku podle předpisů §§ 3 a 5 zák. z 27. X. 1862, č. 88 ř. z.

Nař. min. vnitřní č. 263/1914 ř. z. vydané v dohodě s ministerstvem kultu a vyučování k provedení §§ 5, 12, 13 a 17 ep. zák. obsahuje podrobné předpisy, týkající se zacházení s mrtvolami osob zemřelých n-ou n-í. Nařízení obsahuje ustanovení o způsobu provádění zdravotně-policejních pítév, jež se zařizují za tím účelem, aby se zjistila n. n., dále o úpravě, zarakvení, přepravě a pohřbení mrtvol. Podrobnější vysvětlení k tomuto nařízení vydána byla příslušnými místodrž. výnosy: pro Čechy z 29. XI. 1914, č. 22 B 1476-4 m. č. 333265, pro Moravu z 6. X. 1914, č. 73774 (viz Vacek, str. 208 a násl.).

2. Opatření, aby nemoci, které sluší oznámiti, byly zamezeny a potlačeny (§§ 6 až 28 zák.). Tato část zákona obsahuje celou řadu ustanovení směřujících k tomu, aby zamezeno bylo další šíření n-ých n-í. Z nich nejdůležitější jsou ustanovení o izolaci (§§ 7, 17 a 21) a o desinfekci (§ 8).

Isolace. Nař. min. vnitřní č. 39/1915

ř. z. vydané v dohodě s ministerstvem kultu a vyučování k provedení §§ 7, 17 a 21 zák. obsahuje velmi podrobná ustanovení o tom, kterak oddělovati (isolovati) nemocné, nemocí a nákazou podezřelé a označovati domy a obydlí.

Isolaci mimo byt nemocného možno naříditi i proti vůli jeho nebo vůli jeho oprávněných zástupců (§ 7, odst. 2., zák.).

Nařízení obsahuje podrobná ustanovení o způsobu izolace (omezení ve styku, umístění ve zvláštních místnostech a nemocnicích) při různých druzích nemocí, o místnostech isolačních, o styku s izolovanými, o ošetřujícím personálu, o dopravních prostředcích, o případném označení domů a bytů. Dále o zákazu návštěvy učilišť (§ 9 zák., § 2 nař.) veřejných místností a shromaždišť, o používání veřejných dopravních prostředků, o zaměstnáních, jež podmiňují častý styk s jinými osobami. Lze též naříditi, aby hubena a odstraňována byla zvířata, hmyz a pod., aby šíření nemoci bylo zabráněno (§ 14 zák., § 2 nař.). Pravidla pro způsob izolace při každé jednotlivé nemoci obsahuje obsírné „Poučení“, jež tvoří přílohu k § 9 nař.

Výklad k nař. č. 39/1915 ř. z. vydán byl místodrž. výnosy (pro Čechy z 2. III. 1915, č. 22/B 376 m. č. 53490, pro Moravu z 29. III. 1915, č. 10463 [Vacek, str. 224 a násl.]). Zákon stanoví v § 7, odst. 3., že kde je toho třeba vzhledem na místní poměry, mají býti připraveny k izolování vhodné místnosti a přípustné dopravní prostředky, případně přenosné barákové nemocnice, vypravené potřebným zařízením a personálem. Opatření vhodné místnosti isolační se zařízením a personálem jakož i dopravní prostředky přísluší obcím. Povinnost tato zůstala břemenem obcí i po převzetí výkonů zdravotně-policejních státem (§§ 16 a 17, č. 1, zák. č. 236/1922 Sb.).

Velmi důležité jest ustanovení § 1, odst. 2., nař. Dle toho jest za nemocné pokládati osoby, u nichž jest již nemoc zjištěna, za podezřelé z nemocí takové, jež dávají na jevo známky, dle nichž lze za to míti, že nemoc tu jest, za podezřelé nákazou takové, jež sice nevykazují známek onemocnění, u nichž však bakteriologicky jest dokázáno, že je sluší pokládati za nositele zárodku nemoci, nebo u nichž jest jinak jisto nebo lze dle zkušenosti za to míti, že byly vydány nákazy a zprostředkovati mohou další šíření nemoci.

I osoby podezřelé nákazou mohou býti podrobeny zvláštnímu zdravotně-policej-

nímu pozorování a dohledu, může jim býti uložena zvláštní ohlašovací povinnost a lékařské ohledání, případně izolace a desinfekce v jejich bytu. Rozlišování nemocných, podezřelých z nemoci a podezřelých nákazou má význam nejen pokud jde o způsob izolace a dohled, ale i pokud jde o hrazení nákladů na tato opatření.

Desinfekce. Předměty a místnosti, o kterých sluší předpokládati, že na nich lpějí zárodky nemoci, jsou podrobeny úřední desinfekci. Předměty mohou býti případně zničeny (§ 8 zák.).

Nákazou podezřelé předměty nesmějí býti vymknuty desinfekci nebo zničeny a nesmějí býti odstraněny z bytu, než se tato opatření vykonají.

O vykonané desinfekci je nutno učiniti oznámení starostovi obce. Orgánům, majícím provésti desinfekci nebo jiná opatření ve smyslu zákona, nesmí býti zařazen přístup na pozemky, do domů a jiných stavení a místností a výkon všech potřebných opatření (§ 44, odst. 2., zák.).

Podrobnější předpisy o zavedení a způsobu výkonu desinfekce slíbené v § 8 zák. nebyly dosud nařízením vydány. Praxe se řídí předpisy starými, z nichž jest uvésti hlavně výnos min. vnitra ze 16. VIII. 1887, č. 20662 z r. 1886 „Návod k provádění desinfekce při nakažlivých nemocech“, a výnos min. vnitra ze 16. VIII. 1893, č. 491 „Návod pro desinfekci při epidemii cholery“. Oba tyto návody byly vyhlášeny v zemských zákonících (na př. pro Čechy pod č. 56/1887 z. z. a pod č. 55/1893 z. z.). Ohledně provádění desinfekce vydána byla kromě uvedených celá řada předpisů doplňujících a speciálních (viz Mayrhofer, III. díl, str. 434 a násl.; Daimer, II. díl, str. 215 a násl.). Poučný jest též obsírný desinfekční řád města Prahy (Vacek, str. 570 a násl.).

V této souvislosti jest se zmíniti o tom, že v Brně bylo zřízeno skladiště státní epidemijní pohotovosti, které jest určeno pro rozsáhlé epidemie v obcích, pokud převyšují míru jejich povinné péče. Potřebná zařízení, sloužící k izolaci a desinfekci, dopraví se ze skladiště do obce, v níž epidemie vypukla, a jejich účelné použití obstará po př. personál celostátní protiepidemijní pohotovosti.

Za předměty, které byly při úřední desinfekci poškozeny nebo zničeny, přísluší držiteli za určitých předpokladů náhrada (§§ 29 až 31 zák.). Za předměty, které jsou vlastnictvím některé veřejné korporace (státu, země, okresu, místní obce, školní

obce atd.) nebo některého veřejného fondu, náhrada se neposkytuje.

Jiná opatření. Sem náleží tato ustanovení: vyloučení některých osob z učilišť (§ 9 zák.), omezení používání veřejných lázní, umýváren, záchodků a určitých zdrojů vody vůbec (§ 10), omezení obchodu s potravinami (§ 11), uzavření bytů a záповědi pohřebních slavností (§ 12), opatření stran mrtvol (§ 13 a uvedené již nař. č. 263/1914 ř. z.), hubení zvířat a hmyzu nemoci přenášejících (§ 14), zákaz trhů, slavností a jiných shromáždění lidu (§ 15), zvláštní hlášení cizinců i domácích a evidence ohlášek (§ 16), uzavření učilišť (§ 18), záповěď podomního obchodu (§ 19), obmezení práce nebo uzavření živnostenských podniků (§ 20), označení domů a bytů (§ 21), vyklizení bytů a budov (§ 22), zákaz nebo omezení obchodu s předměty, které jsou nositeli zárodku nemoci (§ 23), omezení styku mezi obyvateli nakažených míst nebo těchto obyvatelů s obyvateli z venku (§ 24), obmezení obchodu naproti cizozemsku, aby nebyla z cizozemska některá nemoc zavlečena (§ 25; slíbené nařízení dosud vydáno nebylo), opatření nutná vzhledem k dopravním ústavům (železničním, plavebním podnikům atd.) v tuzemsku (§ 26; slíbené nařízení vydáno nebylo).

K § 25 ep. zák. možno se zmíniti o tom, že k ochraně hranic před zavlečením n-ých n-í z Východu byla zřízena v r. 1925 moderní zdravotní prohlídková stanice v Petrovicích. Jejím úkolem jest zachytiti již na hranicích infekčně nemocné a podezřelé z n-é n-i a dopravit je do nemocnice v Zábřehu n. O. Spolucestující nemocných jsou ve stanici podrobeni desinfekci a po př. i podrobeni zdravotnímu dohledu neb pozorování.

Nestačí-li po ruce jsoucí lékaři, v první řadě obecní a obvodní, k účinnému potlačení nemoci, mohou býti ustanoveni na dobu potřeby epidemičtí lékaři (§ 27). Plat epidemických lékařů stanoví se smlouvou s tím dodatkem, že onemocní-li takový lékař, bude dále požívati úplného platu, kdyby toto onemocnění nezakládalo nezpůsobilost pro povolání. Platy epidemických lékařů připadají k tíži státní pokladny (§ 36, odst. 1., písm. g). Ustanovuje je zemský úřad.

Nebyly dosud vydány v § 28 slíbené předpisy pro provádění prozkumů a prací se zárodky nemoci, jakož i pro jejich uschování a pro obchod s nimi. Jest nutno tudíž vystačiti zatím s ustanoveními nař. min. vnitra z 11. V. 1901, č. 49 ř. z.

3. Náhrada a zapravení nákladů (§§ 29 až 38 zák.). Zákon a jeho prováděcí předpisy uvalují břemena jeho prováděním vzniklá jednak na stát, jednak na obce. Tendence zákona byla, aby většinu nákladů hradila státní pokladna.

V § 36 zák. se stanoví, že ze státní pokladny mají býti zapravovány:

a) náklady za zvláštní oznámení podle § 4, odst. 2. Jde tu o telegrafické a telefonické poplatky za oznámení činěná okresnímu úřadu při onemocnění určitými nemocemi v cit. paragrafu uvedenými. Stejněho osvobození požívají oznámení učiněná starostovi obce podle § 3, odst. 1., nař. č. 103/1914 ř. z. O obojím druhu oznámení byla učiněna zmínka již vpředu.

b) náklady za vyšetřování konaná podle § 5 ve státních ústavech vyšetřovacích;

c) náklady na vyhubení zvířat, kterými mohou býti zárodky nemoci rozšířeny (§ 14);

d) náklady na dohled k osobám nakažou podezřelým a na jejich izolaci (§ 17). Stát nehradí tudíž náklady na dohled, izolaci případně ošetření osob nemocných a z nemocí podezřelých, ať se izolace a ošetření děje kdekoliv. Naproti tomu hradí stát na př. ošetřovací výlohy i za osobu nakažou podezřelou, která přijata byla do nemocnice. Pod pojem „dohled a izolace“ zahrnouti sluší i náklad na celé zaopatření osob izolovaných, zejména na stravování (s. s. 2. VII. 1917, č. 18593, Budw. 11892).

e) náklady za opatření příbytků (§ 22). Jde tu o zaopatření náhradních příbytků při nuceném vyklizení bytů a budov v důsledku epidemie. Pokud jde o náklady za opatření zdarma osob vystěhovaných (§ 22, odst. 2.), bylo by použití všeobecných předpisů chudinského resp. domovského zákona, ježto ani § 36 e o tomto zaopatření nemluví a toto není též uloženo obcím v § 43, odst. 2., zák.

f) náklady na opatření, aby byl omezen styk s obyvateli nakažených míst a osad (§ 24);

g) platy epidemických lékařů (§ 27);

h) náhrady za předměty při desinfekci zkažené nebo zničené (§§ 29 až 31);

i) náhrady za ušlý výdělek (§ 32):

Cit. § 32 stanoví náhradu za ušlý výdělek pro osoby nemajetné, zejména drobné živnostníky, malé držitele pozemků, drobné obchodníky, jakož i pro osoby, které žijí z denní nebo týdenní mzdy, a výjimečně pro ty, kteří nejsou podrobeni osobní dani z příjmu, po dobu, po kterou vzhledem k ně-

kterým opatřením podle §§ 7, 17, 20 a 22 (isolace nemocných, z nemoci a náказы podezřelých, omezení práce nebo uzavření živnostenských podniků a nucené vyklizení bytů) vydělávati si nemohou.

Výše náhrady se určuje 60% v soudním okrese obvyklé denní mzdy obyčejných dělníků, podrobených pojišťovací povinnosti. Výše této mzdy měla býti určena podle znění zákona podle § 7 zák. č. 33/1888 ř. z.

Když nemajetné osobě podle jinakých předpisů nebo na základě nemocenského pojišťování dělníků po dobu zmíněných opatření náleží náhrada za ušlý výdělek, tedy náhrada tato doplní se na výši předepsanou podle epidemického zákona.

Náhrada podle epidemického zákona odpadá vůbec, když náhrada, která přísluší nemajetné osobě podle jinakých předpisů, dosahuje nebo přesahuje výměru náhrady dle epidemického zákona.

O žádostech za náhradu ušlého výdělku rozhoduje zemský úřad.

Občasné určování obvyklé denní mzdy obyčejných dělníků politickým úřadem I. stolice (§ 7 zák. č. 33/1888 ř. z.) ovšem odpadlo. Výše náhrady ušlého výdělku vyměřuje se nikoliv z obvyklé denní mzdy obyčejných dělníků — o kterém mluví původní již neplatné znění cit. § 7 —, nýbrž vzhledem k novelisovanému znění tohoto paragrafu pozdějšími zákony (č. 457/1917 ř. z., č. 689/1920 Sb. a nyní č. 221/1924 Sb. resp. č. 184/1928 Sb.) 60% průměrného denního pracovního výdělku (střední denní mzdy), odpovídajícího té které mzdové třídě, do které jest osoba oprávněná zařaděna dle své přihlášky u příslušné nemocenské poj.štovny, nebo není-li členem nemocenské poj.štovny, té mzdové třídy, do které jest ji zařaditi dle skutečného jejího denního pracovního výdělku (norm. výn. min. veř. zdrav. z 8. II. 1921, č. 1961/21/611/VI/21).

S náhradou za ušlý výdělek ve smyslu odst. 2. a 3., § 32, ep. zák. konkurují zpravidla peněžité dávky nemocenského pojištění (t. zv. nemocenské), o čemž se v odst. 2. výslovně děje zmínka, ale také zejména soukromoprávní nárok zaměstnance vůči zaměstnavateli podle § 1154 b obč. zák. ve znění zák. č. 155/1921 Sb. (n. s. s. Boh. adm. 5844). Při tom nerozhodným zůstává, zda osoba oprávněná oproti svému zaměstnavateli nárok jí z § 1154 b příslušející uplatnila či nikoli.

Prakticky nejvíce obtížil § 33 ep. zák., ve které n stanoví se lhůta pro

domáhání se nároku na odškodnění podle § 29 (poškození nebo zničení předmětů při desinfekci) nebo na náhradu ušlého výdělku (§ 32).

Uplatnění nároku na náhradu ušlého výdělku má se totiž státi ve 30 dnech po vyrozumění o nařízení izolace nemocného, z nemoci nebo náказы podezřelého, o omezení práce nebo uzavření živnostenského podniku nebo o vyklizení bytu.

Velký počet oprávněných ztrácí svůj nárok proto, že neuplatní svůj nárok včas. Mnozí se domnívají, že lhůta počíná běžeti teprve dnem po skončení izolace, jiní podají žádost svoji včas, ale u obecního úřadu, který ji předloží politickému úřadu po uplynutí preklusivní lhůty.

V cit. již norm. výnosu min. veř. zdrav. z 8. II. 1921, č. 1961/21/611-VI/21 bylo uloženo lékařům činicím příslušná opatření, aby správně poučili osoby izolované o podmínkách uplatňování nároků za ušlý výdělek, případně aby ihned vyžádali si od těchto osob písemné prohlášení, že nárok tento činí.

Tentýž výnos obsahuje poučení obcím, aby, poskytnou-li izolovaným nemajetným osobám zálohy za ušlý výdělek (což jest často nutno), za účelem zjednodušení refundace těchto nákladů opatřily si od těchto osob prohlášení, že souhlasí, aby z pokladny státní jim přiznaná náhrada za ušlý výdělek byla vyplacena obci až do výše vyplacené zálohy.

k) odpočinkové a zaopatřovací platy pro lékaře a jejich pozůstalé (§ 34).

Cit. § 34 stanoví, že když některý lékař při potlačování nemoci, kterou sluší oznámiti, v tuzemsku činný, stane se nezpůsobilým k svému povolání nebo zemře, náleží jemu odpočinkový plat nejméně 2400 Kč a zaopatřovací platy pozůstalým že budou určeny výměrou stanovenou pro státní úředníky VIII. hodn. tř.; jako úmrtné náleží pozůstalým nejméně 600 Kč. Při udělení těchto odpočinkových a zaopatřovacích platů, jakož i úmrtného má býti šetřeno jinak všeobecných pensijních norem (na př. při vdovách ztráta nároku při provdání atd.).

Náleží-li lékařům nebo jeho pozůstalým podle jinakých předpisů z jeho služebního poměru odpočinkové nebo zaopatřovací platy, zvyšují se na míru stanovenou epidemickým zákonem, dosahují-li nebo přesahují-li tuto výměru, pak odpadají odpočivné a zaopatřovací platy podle epidemického zákona vůbec.

Epidemický zákon širokým pojetím uvedeného předpisu přiznává odpočinkové (zaopatřovací) platy každému lékaři v tuzemsku činnému, který při potlačování nemoci, kterou sluší oznámiti, se stane nezpůsobilým k svému povolání (nebo zemře). Není tudíž rozhodným, zda tento lékař konal svoje povolání samostatně, nebo zda byl v soukromých nebo ve veřejných službách jakéhokoliv druhu (vid. s. s. Budw. A 11732).

Odpočinkové a zaopatřovací platy lékařů vyměřuje zemský úřad. Odpočinkový plat stanoven jest v epidemickém zákoně minimální částkou 2400 Kč. Může býti tudíž vyšší. Stejně i výše úmrtného 600 Kč jest výtčena jako minimální. V konkrétním případě rozhodl říšský soud, že úmrtné nemůže býti jinak vyměřeno než trojnásobkem měsíčního platu zemřelého epidemického lékaře (ř. s. 21. II. 1918, č. 36).

Naproti tomu zaopatřovací platy pozůstalým určují se přesně, výměrou stanovenou pro státní úředníky VIII. hodn. tř. Výměra tato co do výše se ovšem postupně měnila všemi zákony upravujícími zaopatřovací požitky po státních úřednících. Ustanovení poslední věty odst. 1., § 34 nelze totiž vykládati restriktivně, nýbrž jsou vždy pro výměru zaopatřovacích požitků rozhodny předpisy, jaké té které doby platí pro státní zaměstnance.

Ustanovení o kumulaci odpočivných a zaopatřovacích platů (odst. 2. a 3., § 34) vložil býv. říšský soud v cit. již nálezu v ten smysl, že ustanovení tato přicházejí v úvahu jen tehdy, když lékaři přísluší zaopatřovací platy z jiného státního služebního poměru. Motiv ustanovení tohoto jest, aby stát nemusel platiti dvakrát. Nelze tudíž odpočivné resp. zaopatřovací platy dle epidemického zákona zkracovati o obnosy placené z jiných ať veřejných či soukromých pokladen.

1) odpočinkové a zaopatřovací platy pro ošetřovatele a pro jejich pozůstalé (§ 35):

Obdobná ustanovení o odpočivných a zaopatřovacích platech jako u lékařů obsahuje § 35 zák. pokud jde o ošetřovatele, kteří se stali k výdělku neschopnými nebo zemřeli za svého trvalého nebo dočasného upotřebení při potlačování některé v zákoně uvedené nemoci. Na rozdíl od lékařů přísluší nárok jen, byli-li upotřebeni ve veřejné zdravotní službě. Platy stanoveny jsou pevnými obnosy jako minimálními a sice: odpočivný plat 600 Kč, vdovská pense 300 Kč, vychovávací příspěvek 60 Kč, si-

rotčí pense 150 Kč a úmrtné 150 Kč. I tu platí u písm. k uvedená ustanovení o kumulaci odpočívnych a zaopatřovacích platů.

Onemocní-li některý ošetřovatel a nestane se výtědku neschopným, má nárok na další požitek svého platu (§ 35, odst. 4.).

Ustanovení § 35 vztahují se též na osoby zaměstnané při dopravě nemocných a desinfekci (§ 8).

m) náklady úředních jednání konaných státními úřady a orgány, aby byl proveden zákon.

Kompetentním k rozhodování o všech výše uvedených nárocích je zemský úřad. Z rozhodnutí lze se odvolati k ministerstvu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy.

Naproti tomu náleží dle § 43, odst. 2., zák. v prvé řadě obcím v přenesené působnosti zaváděti a prováděti v § 5, odst. 1, uvedená vyhledávání (zjištění nemoci) a v §§ 7 až 14 a 18 označená opatření (isolace, desinfekce, vylučování z učilišť, omezení při používání vody a při obchodu s potravinami, uzavření bytů, zápověď pohřebních slavností, opatření ohledně mrtvol, hubení nákazou nebezpečných zvířat, uzavření učilišť). Ovšem ježto obce (města) jsou povinny hraditi věcné náklady těch zařízení služby zdravotní, jež jim dosud podle platných a uvedeným zákonem nezrušených předpisů hraditi náleží, musí obce nésti i všechny jiné výslovně neuvedené věcné náklady spojené s prováděním epidemického zákona, pokud podle § 36 je nenese stát (§ 17, č. 6, zák. č. 236/1922 Sb. v souvislosti s § 19 téhož zák.; srov. též Mayrhofer, III., str. 448 a násl., a Daimer, II., str. 382 a násl.).

Ačkoliv na povinnostech obcí k těmto opatřením nebylo ničeho měněno zákony o převzetí výkonů zdravotně-policejních státem (§ 19 zák. č. 236/1922 Sb.), obsahuje přes to též zákon v §§ 16 a 17, č. 1, ještě výslovná ustanovení, že obce jsou povinny opatřiti a zařiditi isolační místnosti, opatřiti prostředky k dopravě nemocných a potřebný personál ošetřovatelský.

Na opatření náhrady těchto nákladů obcím vznikajících pamatoval zákon zvláště těmito ustanoveními:

a) Podle § 36, posl. odst. má vláda poskytnouti nuzným obcím, zejména v pohraničních okresech, potřebují-li toho, výpomoc ve výši nejméně poloviny nákladů, které jim vzniknou opatřeními v §§ 7 a 8 zákona uvedenými, tedy zvláště nákladů na opatření a zařízení isolačních místností, na opatření dopravních a desinfekčních prostředků.

b) Dle § 37 zák. bylo zákonodárství zemskému vyhrazeno vydati ustanovení o vybírání poplatků a náhrad, aby byly uhrazeny náklady, které vzniknou obcím z toho důvodu, aby byla provedena opatření ve smyslu zákona epidemického. Zákon tu má na mysli zavedení obecních dávek (poplatků) za úřední výkony zdravotnické.

V této souvislosti jest nutno také se zmíniti o tom, kdo hradí výlohy na výživu, šatstvo a pod. izolovaných osob nemocných nebo z nemoci podezřelých. Je nesporno, že náklady tyto může vymáhati obec od dotčených osob samých, nebo od osob resp. institucí po zákonu k náhradě povinných. Pokud jde o uvedené náklady vzniklé izolováním osob nemajetných, jsou tu rozhodnými platné předpisy zákona domovského resp. chudinského (§ 1 a §§ 22 až 31 zák. č. 105/1863 ř. z., a § 3 zák. č. 59/1868 č. z. z.). Náklady hradí obec domovská resp. obec pobytu s případným právem regresu.

Pokud jde o ošetřování nemocných stížených n-ými n-emi ve veřejných nemocnicích resp. v isolačních odděleních těchto nemocnic, platí, pokud jde o náhradu nákladů tímto ošetřováním vzniklých, všeobecné předpisy o náhradě ošetřovacích výloh ve veřejných nemocnicích s tou odchylkou, že obec není povinna přispívati 20% na tyto výlohy (§ 21 zák. č. 77/1927 Sb., který zůstal, pokud jde o toto ustanovení nezměněn zněním vyhlášky č. 170/1930 Sb.). N-i n-é, ohledně nichž platí uvedená odchylka, jsou vypočteny ve vyhlášce min. veř. zdravot. z 21. XII. 1927, č. 34879/1927 (Bébr: „Význam zákona . . .“, str. 28; uveřejněna byla též v Úředním listě RČS. z 24. XII. 1927). Okruh nemocí do této vyhlášky pojatých jest širší než onen uvedený v zákoně epidemickém. Jsou tam uvedeny na př. též tuberkulosa a pohlavní choroby. (Podrobnosti o náhradě výloh ošetřovacích v nemocnicích a ústavech léčebných viz pod heslem: Výlohy ošetřovací.)

Mezi předpisy o náhradách a nákladech patří též ustanovení § 38 ep. zák., dle něhož zemský úřad může přiznati za mimořádné a obětavé spolupůsobení při výkonu opatření ve smyslu epidemického zákona, které vedlo k rychlému a úspěšnému potlačení dalšího šíření nemoci, prémie až do 200 Kč, a za zvláštní úkony při potlačování některé epidemické nemoci, které přesahují výměru povinné péče, poskytnouti přiměřenou náhradu za vzešlé náklady a za mimořádnou práci.

4. Ustanovení trestní (§§ 39 až 42).

Porušení povinnosti oznamovací neb ohlašovací trestá se pokutou do 100 Kč nebo vězením do 8 dnů. Trestní stíhání tu nenastává, když oznámení nebylo sice učiněno nejbližší povinným, avšak přece včas. Jiné činy nebo opomenutí, které se přiči zákonu nebo nařízením na jeho základě vydaným, trestají se, pokud není čin trestným podle všeobecných trestních zákonů, peněžitou pokutou až do 200 Kč, nebo vězením až do 14 dnů.

V obou případech ukládá tresty politický úřad. Stížnost (odvolání) proti výkonu trestních nálezů má odkládací účinek (§ 46, odst. 2.).

Povolání orgánové zdravotních úřadů mohou zabavit předměty, jichž uschováním, nakládáním nebo užíváním bylo porušeno nebo se obešlo některé ustanovení zákona nebo příslušného nařízení.

Předměty, jimiž byla porušena zápořád obchodu podle § 25 (obmezení obchodu vůči cizozemsku), mají býti v každém případě zabaveny a za propadlé ohlášeny.

Propadlé předměty, pokud se nemají zničit, prodají se po desinfekci veřejnou dražbou.

5. Ustanovení všeobecná (§§ 43 až 51). Pokud jde o kompetenci, zůstala zákonem epidemickým nedotčena ustanovení zák. z 30. IV. 1870, č. 68 ř. z., jak byla podrobněji uvedena v odd. II., písm. a tohoto článku.

Obcím náleží v první řadě v přenesené působnosti zaváděti a prováděti vyhledávání uvedená v § 5, odst. 1., a činiti opatření označená v §§ 7 až 14 a 18 (§ 43, odst. 2.). Děje se tak na místě samém příslušnými lékaři ve veřejné zdravotní službě (§ 43, odst. 3.). Prováděti dozor na všechna provedená opatření, je zabezpečiti a jim napomáhati jest úkolem politických úřadů povolaných vykonávati státní působnost ve věcech zdravotnických (§ 43, odst. 4.). Po stránce personální, pokud jde o lékaře, jest celá protiepidemická agenda v rukou orgánů státních, jimiž jsou (s výjimkou města Prahy) nyní i lékaři obecní (městští) a obvodní.

Způsob, jakým se postupuje při vypuknutí epidemické nemoci nejlépe objasňuje cit. již služební instrukce pro lékaře obecní (městské) a obvodní (výnos min. veř. zdravot. z 10. IV. 1925, č. 10991) v § 2, č. 3, kde se praví: Zví-li obecní (městský) neb obvodní lékař o n-i n-é, má se pokud možno bez průtahů odebrati k nemocnému, zaříditi potřebné (zameziti na př. dochůzku

do práce atp.) účelně poučiti okolí (rodinu), zpraviti starostu obce o učiněných opatřeních a učiniti bezodkladné oznámení příslušnému úřadu I. stolice, jemuž má podávati zprávy další, řídě se předpisy v té příčině závaznými.

Není-li v obci vycvičených desinfektorů, ustanoví starosta obce osoby, které mají prováděti nařízenou desinfekci podle návodu lékaře obecního (městského) neb obvodního, jemuž přísluší nad těmito osobami a jejich činnostmi vrchní dohled.

O nakažlivých onemocněních, zjištěných u zaměstnanců, jakož i v objektech a místnostech železničních správ a správy poštovní, zpraví obecní (městský) neb obvodní lékař bezodkladně i příslušné železniční resp. poštovní úřady.

O ostatních ustanoveních hlavy V. zák. učiněny byly již zmínky vpředu v systematické souvislosti. Zde možno ještě uvěsti, že stížnosti (odvolání) proti rozhodnutím a opatřením, která se stala na základě zákona nebo na základě nařízení k jeho provedení vydaných, nemají odkládacího účinku (§ 46, odst. 1.).

Epidemickým zákonem zrušeny byly §§ 393 až 397 trestního zák. z 27. V. 1852, č. 117 ř. z., a patentu z 21. V. 1805, s. z. s. č. 731, a nahrazeny byly novým § 393.

Tuberkulosa. Tuberkulosa, ač jest velmi rozšířenou a n-ou n-í, nebyla pojata vzhledem ke své povaze do zákona epidemického. Není také speciálního zákona protituberkulosního, ač jeho potřeba jest všeobecně pocítována.

Vydána byla však celá řada výnosů ministerských, místodržitelských, zemských školních rad atd., které snažily se upravovati jednotlivé otázky boje protituberkulosního. Některé z nich otištěny jsou ve sbírce Vackově str. 527 a násl. Nejdůležitější z nich jest uvedený tam výnos min. vnitřní z 14. VII. 1902, č. 29949, o potlačení tuberkulosity, a provádějící jej místodržitelské oběžníky.

Vlád. nař. z 19. XII. 1919, č. 10/1920 Sb. zřízen byl při ministerstvu veřejného zdravotnictví stálý poradní sbor pro boj proti tuberkulose.

Počet nemocných tuberkulosou v RČS. odhaduje se na čtvrt milionu.

Skutečně prováděná činnost protituberkulosní jest jednak propagační, vzdělávací a prevenční a pak léčebná.

b) Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi:

Předpisy o epidemických a n-ých n-ech

obsaženy jsou v kap. XII. zák. čl. XIV z r. 1876 o úpravě veřejného zdravotnictví. Epidemických nemocí týkají se tu hlavně §§ 80 až 88. V §§ 89 a 91 jedná se hlavně o opatřeních proti příjici a o prostituci.

Uvedené předpisy doplněny byly celou řadou zákonů a nařízení.

K provádění boje protiepidemického (konstatování epidemie a činění všech opatření k jejímu potlačení) kompetentní jsou nyní v I. stolici okresní úřady a ve městech se zřízeným magistrátem (Bratislava, Košice, Užhorod, Mukačevo) notářské úřady.

Pokud příslušným byl v těchto věcech župní úřad a jeho zdravotnické orgány, přenesena byla agenda tato na okresní úřady (§ 1, písm. A, č. 1, vládn. nař. č. 385/1922 Sb., týkající se § 157, písm. c, zák. čl. XIV/1876, a příloha k vládn. nař. č. 96/1928 Sb., týkající se § 162, písm. b, c, téhož zákona).

Zák. čl. XIV/1876 neuvádí výpočet nemocí, na které vztahují se předpisy jeho kap. XII. Činí tak teprve nař. býv. uh. min. vnitř. z 8. XII. 1894, č. 91954. Jsou to tyto nemoci: 1. mázdřivka (difterie) a záškrt (croup), 2. spála, 3. osypky (morbilli), 4. dusivý kašel (pertussis), 5. břišní tyf, 6. veškeré druhy neštovic (variola, variolois, varicella), 7. skvrnitý tyf, 8. úplavice (dysenterie), 9. asijská i domácí cholera, 10. epidemický zánět průšnic (parotitis epidemica), 11. epidemický zánět mozku a míchy (meningitis cerebrospinalis), 12. trachom, 13. horečka omladnic (febris puerperalis).

Povinnost ohlašovací. Podrobnosti ohledně ohlašovací povinnosti obsahuje cit. nař. č. 91954/1894. Každý případ onemocnění některou z uvedených nemocí jsou povinni duchovní, učitelé, porodní asistentky a každý lékař (ať úřední či soukromý) oznámiti obecnímu představenstvu, které zařídí ihned prohlídku nemocného úředním lékařem. Každý lékař má kromě toho zvláštním korespondenčním lístkem oznámiti onemocnění n-ou n-í příslušnému politickému úřadu (okresnímu, notářskému). Oznámení takto došla kontrolují ještě tyto úřady oznámeními ohledačů mrtvol o úmrtích n-yými n-emi, jež se jim doručují prostřednictvím obecního představenstva.

Uvedené úřady zašlou pak své číselné výkazy o epidemických nemocech zemskému úřadu, a tento úřad poloměsíčně ministerstvu veřejného zdravotnictví. Měsíční zprávy slovní o zdravotním stavu v zemi zasílá zemský úřad rovněž ministerstvu veřejného zdravotnictví jako v zemích českých.

Zanedbání ohlášení n-é n-i jest přestupkem a trestají se zaň lékař podle § 99, odst. 2., zák. čl. XL/1879 a duchovní, učitel, opatrovatelka dětí podle § 7 zák. čl. XIV/1876 peněžitými tresty do 600 Kč.

Opatření k zamezení a potlačení epidemických nemocí. V § 81 zák. čl. XIV/1876 uvádějí se povinnosti municipia, pokud jde o případy epidemií. Municipium mělo dohlížeti na to, aby byl v případech vypuknutí epidemie dodržován předepsaný ochranný a léčebný postup. Mělo se postarati o lékařskou pomoc, ošetřovatelský personál, dostatek léčiv, o nemocniční místnosti a opatření nutných, o provedení izolace a desinfekce a o odstranění všech závad napomáhajících šíření se epidemií (zachování veřejné čistoty, tržová policie).

Nejdůležitější z těchto povinností přešla na obce (opatření a ošetření nemocných ve vhodných místnostech, opatření ošetřovatelského personálu; §§ 16 a 17, odst. 1., zák. č. 236/1922 Sb.). Ostatní úkoly, jak již bylo uvedeno, provádějí zdravotní úřady I. stolice (okresní resp. notářské úřady).

O budování epidemických nemocnic a desinfekčních zařízení a o desinfekci vůbec pojednává celá řada nařízení býv. uh. min. vnitř. (z 29. IV. 1885, č. 20476, z 15. IV. 1894, č. 29013, z 3. X. 1894, č. 81521, z 15. XII. 1895, č. 29013, z 28. II. 1903, č. 52833/1902, z 8. X. 1906, č. 90993).

Kdo poruší v době epidemie úřední opatření učiněná k zamezení nemoci může býti potrestán vězením až do tří let, kdy v důsledku toho někdo onemocněl (§ 316 tr. zák.). Při opomenutí desinfekce dopravních prostředků použitých k dopravě nemocných n-yými n-emi trestá se majitel případně zaměstnanec pro přestupek podle §§ 100 a 101 zák. čl. XL/1879.

Hlava rodiny i službodárce jsou povinni při vypuknutí n-é n-i mezi jejich lidmi ještě před úředním opatřením postarati se o poskytnutí bezodkladné lékařské pomoci nemocným, a při epidemiích může býti dle potřeby nařízeno i nucené léčení (§ 82 zák. čl. XIV/1876). Povinnost nuceného léčení zdůrazněna byla podrobněji nař. býv. uh. min. vnitř. z 3. XI. 1902, č. 83874. Opomenutí opatření lékařské pomoci trestá se jako přestupek podle § 99 zák. čl. XL/1879 peněžitým trestem do 600 Kč.

Vláda může naříditi karanténu a uzavření hranic na suché zemi po čas epidemie jak pro cestující tak i pro zásilky. Škody tím vzniklé soukromníkům hradí státní po-

kladna (rozh. král. kurie z 14. I. 1902, č. 3181/1901).

Byla vydána celá řada speciálních nařízení býv. uherského ministerstva vnitra, která obsahují poučení o jednotlivých epidemických nemocech a zvláštní předpisy, jež je zachovávatí při jejich vypuknutí. Týkají se zejména cholery a moru, dále epidemického zánětu mozku a míchy, černých neštovic, chřipky, malarie, žluté zimnice atd.

Státní správa zdravotní má k dispozici pro zabránění a potírání epidemických nemocí jednak lékaře u politických úřadů (okresní zdravotní referenty), jednak lékaře obecní (městské) a obvodní stejně jako v zemích českých. Úřední lékaři a ve veřejných nemocnicích též lékárníci, úředníci a ošetřovatelé a lékárníci vůbec, kteří v čas epidemie odeprou službu nebo ji opustí, trestají se pro přestupek uzamknutím do 2 měsíců a peněžitým trestem do 3000 Kč (§§ 95 a 96 a zák. čl. XL/1879).

I soukromí lékaři jsou povinni po čas epidemie přijmouti ve svém působišti úřední určení k potírání epidemie, jakož i plniti všechna úřední nařízení k epidemii se vztahující, nesmí odmítnouti první pomoc nemocným, a není-li v místě jiného lékaře, ani další léčení (§ 84, odst. 2., a § 85 zák. čl. XIV/1876). Nesplnění těchto povinností trestá se jako přestupek peněžitým trestem do 1000 Kč (§ 93 zák. čl. XL/1879).

Státní správa zdravotní může ustanoviti, pokud nestačí ke zdolání epidemie úřední lékaři, přiměřeně honorované epidemické lékaře (§ 84, odst. 1., zák. čl. XIV/1876).

Pozůstalým po státních lékařích a ošetřovatelích zemřelých ve službě epidemické přísluší zaopatřovací požitky, i když nejsou tu všechny obvyklé předpoklady pro přiznání těchto požitků (§ 86 zák. čl. XIV/1876).

Pozůstalí po nestátních lékařích a ošetřovatelích (i soukromých) zemřelých při konání služby epidemické mají nárok na zaopatřovací požitky jako vdovy a sirotci po státních úřednících nejméně s platem 2000 Kč (u ošetřovatelů jako vdovy a sirotci po ošetřovatelích zaměstnaných ve státních ústavech) a sice ze státní pokladny, pokud jim nepatří zaopatřovací platy odjinud (§ 87 zák. čl. XIV/1876). Při řešení konkrétního případu přiznání zaopatřovacích požitků podle cit. paragrafu bylo by ovšem za základ vyměření jejich vzítí nyní odpovídající, novými předpisy upravený

plat úřednický resp. ošetřovatelský. Zaopatřovací požitky vdov a sirotků po lékařích a ošetřovatelích placených z některé veřejné pokladny platí tato pokladna, pokud zemřeli při výkonu vlastní služby. Jinak platí tyto požitky stát (§ 88 zák. čl. XIV/1876).

Hrazení nákladů. Všechny náklady spojené s potíráním cholery a moru hradí státní pokladna (§ 9, písm. d, zák. čl. XXI/1898, o hrazení útrat veřejného ošetřování nemocných). Pokud jde o ostatní akutní n-é n-i, hradí náklady vzniklé opatřeními učiněnými proti nim jednou polovinou obec (§ 1., písm. d, zák. čl. XXXVIII/1908, o zdravotní službě v obcích) jednou polovinou stát. Dříve připadala tato druhá polovina nákladu k tíži t. zv. zemské základiny (zemského léčebného fondu; § 3, písm. c, zák. čl. XXI/1898), nyní zatěžuje státní pokladnu v důsledku ustanovení § 3, č. 2, zák. č. 477/1921 Sb. resp. § 3, č. 2, zák. č. 254/1923 Sb. Obce však nesou celý náklad na opatření a zařízení isolačních místností, opatření dopravních prostředků a opatření ošetřovatelského personálu (§ 16 a § 17, č. 1, zák. č. 236/1922 Sb.).

Státní pokladna (dříve zemský léčebný fond) jest povinna refundovati nemocenským pojišťovnám (pokladnám) nemocenské vyplacené členům izolovaným z nařízení úřadu pro obecně nebezpečnou n-ou n. (§ 55 zák. čl. XIX/1907).

Pokud jde o náhradu nákladu za ošetřování nemocných stížených n-ými n-emi ve veřejných nemocnicích platí tu táž zásada jako v zemích českých.

Trachom. Zvláštní pozornost věnována byla býv. uherským zákonodárstvím egyptskému zánětu očnímu (trachomu), který byl v některých krajích endemicky rozšířen. Zák. čl. V/1886, o zamezení rozšiřování oční nemoci trachomu, stanoví obligatorní léčení trachomu, a sice pokud jde o osoby nemajetné na útraty státní pokladny, bez ohledu na to, léčí-li se v nemocnici nebo domácně z úředního nařízení. Za členy nemocenské pojišťovny hradí ovšem náklady ošetřovací příslušná pojišťovna (§ 282, odst. 1., zák. č. 221/1924 Sb.). Nákladů těchto nelze však vymáhati od majetných rodinných příslušníků nemajetného trachomem nemocného (§ 7 zák. čl. XXI/1898). Je přípustno i nucené léčení v nemocnicích neb speciálních ústavech léčebných.

Při velkém rozšíření se nemoci mohou býti vysláni k jejímu potírání odborní lékaři. Jest též možno zřizovati odborné

kursy pro úřední lékaře, účastníky jich hmotně podporovati a odměňovati ty lékaře, kteří se při léčení této nemoci mohou vykázati zvláštními výsledky.

Nař. býv. uh. min. vnitř. z 20. I. 1904, č. 110000/1903 obsahuje podrobnou instrukci týkající se evidence trachomatiků, ochranných opatření proti trachomu a léčení jeho, kromě populárního poučení o této nemoci.

Vzhledem k endemickému rozšíření trachomu v některých krajích Slovenska podniknuta byla v nich ministerstvem veřejného zdravotnictví rozsáhlá protitrachomová akce (instrukce ze 17. VII. 1928, č. 2152), spočívající na evidenci trachomatiků, jejich léčení, pravidelných návštěvách zdravotních sester v jejich domácnosti a v propagaci. V těchto krajích zařízeno jest celkem 38 hlavních ambulatorií a 65 vedlejších stanic.

Tuberkulóza. Ani býv. uherské zákonodárství nezná speciálního zákona pro potírání tuberkulózy. Jest tu však celá řada nařízení býv. uherského ministerstva vnitř. která se akcí protituberkulózní zabývají. Jsou to zejména nařízení: z 26. I. 1898, č. 49851/1897, o ochraně proti tuberkulóze; z 30. III. 1899, č. 34529, o ochraně proti tuberkulóze (upozornění); z 19. VII. 1898, č. 76453, o zákazu vstupu do stájí osobám tuberkulózním; z 7. IV. 1899, č. 129992/1898, o sanatoriích pro tuberkulózní; z 8. X. 1906, č. 90993, o hlášení nemocných tuberkulózní; z 4. VI. 1907, č. 43205, o vybudování stanic pro zkoumání chrchlů atd.

Závěrem možno se zmíniti o tom, že k rychlému a správnému výkonu zdravotních opatření při prudce n-ých n-ech a zejména při virulentních nákazách určeny jsou jako součást státní protiepidemické pohotovosti t. zv. státní epidemické autokolony (v Užhorodě, Bratislavě, Brně; další zřizuje se v Praze). Každá z nich má transportní, laboratorní, koupelový a desinfekční automobil, z nichž laboratorní a koupelový lze rychle přeměnit v transportní. Takto vyzbrojená autokolona jest v každé době pohotova i na velkou vzdálenost od svého stanoviště provésti rychle a odborně všechna zdravotní opatření při n-ých n-ech. Tyto autokolony se velmi osvědčily v mnoha případech, a slouží za vzor i cizině.

III. Mezinárodní opatření směřující k zamezení n-ých n-í. První účinná mezinárodní úmluva zdravotnická je ze

dne 30. I. 1892 v Benátkách (vyhl. pod č. 68/1894 ř. z.). Obsahuje hlavně ustanovení o plavbě Suezským průplavem, o reformě a zmezinárodnění egyptské zdravotní, námořní a karantenní rady (Conseil sanitaire, maritime et quarantenaire).

Boj proti rozšiřování cholery v Evropě samé upravuje mezinárodní úmluva ze dne 15. IV. 1893 sjednaná v Drážďanech (vyhl. pod č. 69/1894 ř. z.). Příslušné předpisy týkají se hlavně ohlašovací povinnosti a opatrnosti při cirkulaci osob a zboží (příl. I.), a pak zdravotních opatření v Sulíně při ústí Dunaje (příl. II.).

Dalším znamenitým pokrokem v boji proti choleře byla pařížská konference z r. 1894, jejímž cílem bylo spojití všechna opatření směřující k potlačování cholery v zemích jejího vzniku, tedy zejména ona mající na zřeteli dozor na poutě mekkánské a zřízení zdravotnických stanic v Perském zálivu.

Výsledkem této konference byla mezinárodní zdravotnická úmluva ze dne 3. IV. 1894 sjednaná v Paříži o zdravotních opatřeních při poutích do Mekky a o Perském zálivu (vyhl. pod č. 188/1898 ř. z.).

Boj proti moru. Vypuknutí moru v Bombaji v r. 1897 přimělo Rakousko-uherskou vládu ke svolání zúčastněných států ke společným poradám do Benátek.

Výsledkem těchto porad byla mezinárodní zdravotnická úmluva ze dne 19. III. 1897 sjednaná v Benátkách (vyhl. pod č. 13/1901 ř. z.). Všechna ustanovení shrnuta jsou v jedinou přílohu této úmluvy: Všeobecný zdravotní řád, aby zamezeno bylo zavlečení a rozšíření moru.

Úmluvy jednající společně o moru, choleře a žluté zimnici. Výsledky předchozích konferencí a úmluv shrnuty byly a dále ještě přiměřeně upraveny mezinárodní zdravotnickou konferencí v Paříži r. 1903. Výsledkem porad této konference byla mezinárodní zdravotnická úmluva ze dne 3. XII. 1903, sjednaná v Paříži (vyhl. pod č. 81/1911 ř. z.).

Podle čl. 184 nastoupila tato úmluva pro mocnosti, které ji ratifikovaly, na místo všech dříve uvedených zdravotnických úmluv, t. j. benátské (1892), drážďanské (1893), pařížské (1894) a benátské (1897). Pro státy, které ji neratifikovaly, zůstaly v platnosti tyto dřívější úmluvy.

Praktické zkušenosti vedly k částečnému přepracování úmluvy pařížské z roku 1903 na mezinárodní zdravotnické konfe-

renci, která zasedala v Paříži v r. 1911 a 1912. Výsledkem této konference byla mezinárodní zdravotnická úmluva ze dne 17. I. 1912 sjednaná v Paříži, týkající se opatření proti choleře, moru a žluté zimnici (uveř. jest v č. 10 roč. 1926 Věstníku min. veř. zdrav.). Jest to, jak uvedeno, revidovaná úmluva pařížská z r. 1903, kterouž nahrazuje pro všechny státy k ní přistoupivší.

V r. 1926 podrobena byla i posléze uvedená úmluva revisi na mezinárodní zdravotnické konferenci v Paříži, jejímž výsledkem byla mezinárodní úmluva zdravotnická ze dne 21. VI. 1926 podepsaná v Paříži (vyhl. pod č. 15/1929 Sb.). Úmluva tato týká se nejen cholery, moru a žluté zimnice, ale též skvrnitého tyfu (skvrnivky) a neštovic. Tato úmluva nahrazuje pro státy k ní přistoupivší úmluvu pařížskou z r. 1912, případně z r. 1903 (čl. 168).

Smlouva mezi čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem, podepsaná v Saint Germain-en-Laye dne 10. IX. 1919, zavázala v příloze I. ke čl. 20 Československo, aby přistoupilo k mezinárodním úmluvám zdravotnickým: pařížské z r. 1894 (proti choleře), benátské z r. 1897 (proti moru) a pařížské z r. 1903 (proti choleře a moru). Československo vyhovělo této povinnosti zasláním příslušných přístupných not vládě francouzské resp. italské. Rovněž přistoupilo k dalším zdravotním mezinárodním úmluvám pařížským z r. 1912 a 1926.

Ze starších úmluv týkajících se n-ých n-í jest v platnosti dále úmluva mezi býv. Rakousko-Uherskem a Německem o výměně zpráv při epidemii cholery (výnos býv. min. vnitra z 18. X. 1897, č. 17761). Účinnost této úmluvy obnovena byla v poměru k Německu notifikací podle čl. 289 mírové smlouvy Versailleské (viz vyhl. min. zahrani. věcí č. 387/1921 Sb.). Text úmluvy otištěn je ve sbírce Daimerové, sv. 2., str. 832 a násl.

V době poválečné hrozila Evropě invase n-ých n-í zejména z východu. V r. 1922 konána byla mezinárodní zdravotnická konference ve Varšavě, která stanovila směrnice, jak čeliti šíření se n-ých n-í. Doporučila zejména všem státům, aby přistoupily k mezinárodní úmluvě zdravotnické pařížské z r. 1912 a rovněž, aby zejména státy sousední sjednávaly dvoustranné zdravotnické úmluvy čelící bujení epidemii.

Uznávajíc odůvodněnost tohoto doporučení sjednala Československá republika

zdravotní úmluvu s republikou Polskou, která podepsána byla v Praze dne 5. IX. 1925 (vyhl. pod č. 210/1926 Sb.).

Mezinárodní zdravotnické úřady. Úkolem všech trvalých mezinárodních institucí (úřadů) zdravotnických jest v prvé řadě vésti evidenci vyskytování se n-ých n-í a jejich potlačování.

Jako nejdůležitější též pro náš stát uvéstí jest tyto stále mezinárodní zdravotnické instituce:

Styk s východem kontroluje dosud zmíněná již Zdravotní, námořní a karantenní rada v Alexandrii. Nejvyšší zdravotní rada v Cařihradě zrušena byla mírem Lausanským (1923, čl. 114).

Dunajskou plavební aktou z r. 1881 zřízena byla Mezinárodní rada v Bukurešti. Úkolem jejím jest vypracovati zdravotní řády v dohodě s evropskou dunajskou komisí, bdíti nad jejich dodržováním a zejména též vykonávati správu zdravotní v Sulině při ústí Dunaje.

Mezinárodní úřad pro veřejné zdravotnictví v Paříži (Office international d'hygiène publique). Podle čl. 181 mezinárodní zdravotnické úmluvy pařížské z r. 1903 vyvolán byl v život tento úřad t. zv. Úpravou římskou ze dne 9. XII. 1907, o založení „Mezinárodního úřadu pro veřejné zdravotnictví v Paříži“, ke které Československá republika rovněž již přistoupila (vyhl. pod č. 131/1923 Sb.).

Podle čl. 4 stanov má úřad tento za hlavní úkol sbírat a sdělovati zúčastněným státům události a doklady všeobecného významu týkající se veřejného zdravotnictví a zvláště n-í n-ých, jmenovitě cholery, moru a žluté zimnice, jakož i opatření učiněná na potírání těchto nemocí.

Československo jest ve stálém výboru úřadu zastoupeno delegátem. Ministerstvo veřejného zdravotnictví zasílá tomuto úřadu pravidelné zprávy o epidemických onemocněních v Československu se vyskytnuvších, které spolu se zprávami jiných států jsou úřadem publikovány.

Zdravotnická organizace Společnosti národů.

Při Společnosti národů vybudována byla trvalá organizace zdravotnická, jejímiž orgány jsou:

1. Zdravotnická sekce sekretariátu Společnosti národů s Directeur médical v čele, která jest současně sekretariátem zdravotnické organizace Společnosti.

2. Stálý zdravotnický výbor (Comité d'Hygiène).

3. Poradní sbor zdravotnické organizace Společnosti národů (Conseil consultatif), jímž jest stálý výbor Mezinárodního úřadu pro veřejné zdravotnictví v Paříži, čímž zajištěna jest spolupráce obou těchto zdravotnických institucí.

Jedním z důležitých úkolů této organizace jest evidence n-ých n-í v celém světě i činnost iniciativní v konkrétních případech jejich potlačení.

Ministerstvo veřejného zdravotnictví dodává zdravotnické sekci Společnosti národů pravidelné čtrnáctidenní zprávy o počtu onemocnění a úmrtí při 16 n-ých n-í, které jsou spolu se zprávami všech ostatních států shrnovány a pravidelně publikovány.

Literatura.

Mayrhofer: „Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst“, 5. vyd., III., 1897; Mischler-Ulbrich: „Österreichisches Staatswörterbuch“, 2. vyd., IV., 1909; Daimer: „Handbuch der österreichischen Sanitätsgesetze und Verordnungen“, 1898; Dr. Vacek: „Zákony a nařízení jakož i důležitá rozhodnutí o organizaci zdravotní a epidemické služby v Čechách a na Moravě“, Praha 1916; Dr. Bébr: „Několik časových úvah k praktickému provádění zákona ze dne 14. IV. 1913, č. 67 ř. z.“, Praha 1915; týž: „Význam zákona o organizaci politické správy a zákona o finančním hospodářství svazků územní samosprávy pro rozvoj veř. nemocnic“, Praha 1928; Dr. Morávek: „Zákon o zamezování a potlačování nemoci sdělných ze dne 14. IV. 1913, č. 67 ř. z., a prováděcí předpisy k němu“, Praha 1914; Dr. Fischer a Dr. Veselý: „Zákonná ustanovení o potírání nakažlivých chorob“, Praha 1928; Manzovo vydání zdravotnických zákonů, 1898; „Deset let Československé republiky“, III., Praha 1928; Dr. Márkus: „Ungarisches Verwaltungsrecht“, Tübingen 1912; Térfiho sbírka maďarských zákonů „Magyar közigazgatási Törvények“: „Veřejné zdravotnictví“ (Közegészségügy), Budapešť 1909; Liszt: „Das Völkerrecht“, Berlín 1925.

Rudolf Chaloupka.

Nakladatelství.

I. Právní prameny. — II. Pojem a právní úprava. — III. Nakladatelská smlouva. — IV. Nakladatelská komise. — V. Literatura.

I. Právní prameny. A. Obchodní zákoník ustanovuje o jednáních nakladatelských v čl. 272, č. 5 (v § 259, č. 5, slov.). Nakladatelská smlouva je upravena jednotně pro celou republiku zák. č. 106/1923 Sb. Zák. č. 218/1926 Sb. o právu původském dotýká se n. jednotlivými předpisy; tak §§ 13, 16, 20 (jeho ustanovení nastoupila na místo § 13, IV. a V. a § 32 zák. o nakl. smlouvě), 22

a 32. Nakladatelská komise řídí se předpisy obchodního zákona o kupecké komisi (čl. 360 a násl., § 368 a násl.). B. Řád živnostenský ustanovuje o n. v uv. pat. V., lit. c, a v § 15, č. 1 (na Slovensku a v Podkarpatské Rusi živnostenský zák. v § 22, č. I, a v § 251, lit. c). Při rozmnožování a rozšiřování děl tiskem přicházejí v úvahu ustanovení zákonů o tisku (zák. č. 6/1863 ř. z. a nov., zák. čl. XIV/1914 a nov.).

II. Pojem a právní úprava. N. je podnikání směřující k rozmnožení a rozšiřování díla literárního, hudebního, výtvarného nebo fotografického. Nejstarší a nejvýznamnější jeho odrůdou je n. děl literárních; činnost nakladatelská záleží tu v převzetí výroby rozmnoženin takového díla a jejich odbytu na knižním trhu. Nakladatel je — pokud nejde o t. zv. vlastní náklad — prostředníkem mezi původcem díla a mezi spotřebiteli (odběrateli) rozmnoženin. Pro jeho činnost je podstatné, že disponuje dílem, aby je rozmnožil (dal rozmnožit) a rozšiřoval (vedl na trh). Jde-li o díla chráněná původským právem, musí si od autora díla nebo od jiné oprávněné osoby zjednatí právo dílem takto nakládati; o sobě ovšem i neoprávněná dispoze dílem k jeho rozmnožení a rozšiřování je činností nakladatelskou (na př. patisk). Není-li dílo chráněno, nebo nakládá-li je jeho původce (vlastní náklad), odpadá ovšem činnost směřující k zjednání práva dílem disponovati. Činnost nakladatelova je výtěžnou, děje-li se v úmyslu míti z ní zdroj příjmů (výtěžek); tak n. provozované po živnostensku. Může však býti také nevýtěžnou (hlavně u vlastního nákladu), jestliže rozmnožením a rozšiřováním díla jsou sledovány jen cíle nezištné (zájmy nehmotné), ať rázu altruistického, na př. snaha po zvýšení kulturní úrovně, ať egoistického, na př. uspokojení umělecké ctížádosti.

U n. provozovaného po živnostensku přicházejí v úvahu tyto činnosti: a) sjednávání smluv s původci nebo s jinými oprávněnými, jimiž se nakladateli přenechává — zpravidla za úplatu — dílo k rozmnožení a rozšiřování. Vedle nakladatelské smlouvy v užším smyslu, kterou původce díla nebo jiná osoba (zadavatel) přenechává je nakladateli k rozmnožení a rozšiřování na jeho účet, může býti ujednána náklad také na účet původcův (zadavatelův), nebo na společný účet původce a nakladatele; v prvním případě jde o nakladatelskou komisi, v druhém o společenskou smlouvu nakladatelskou; b) rozmnožení díla resp. ujed-